

K APLIKACI KUMULATIVNĚ PRAVDĚPODOBNOSTNÍ METODY V OTÁZCE PŮVODU CYRILA A METODĚJE

Celé generace slavistů nebyly po více než staletí schopny kladně zodpovědět otázku slovanského /ergo bulharského/ původu dvojice mužů, která rozkomíhala, řečeno slovy E. Georgieva, kolébku slovanské vzdělanosti. Někteří badatelé se jí až dodnes nestydí zodpovídat záporně, jiní, vystaveni nezvratným argumentům "ad hominem" se omezili na vyhýbavé krčení ramen či značně rezervované přitakání.

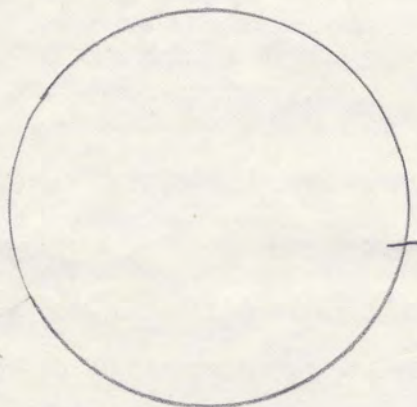
V čem tkví kořeny tohoto nežádoucího negativismu a agnosticizmu, pro současnou progresivně orientovanou vědu vysloveně škodlivého? Rozhodně nikoli v nedostatku materiálu. Zejména pozitivisticky orientovaní badatelé nashromáždili materiálu /aniž by jej, poplatní své metodě, dokázali užitečně interpretovat/ až příliš. Navíc po trapných skandálech s nejrůznějšími podvrhy a mystifikacemi, týkajících se starých textů, se zdá, že materiálu prozatím příliš nepřibude, ba naopak ho ubude /stává se, že bere za své při požárech, zemětřeseních a jiných katastrofách/. Evidentní neschopnost slavistiky dospět k jednoznačným pozitivním závěrům nespočívá v absenci pramenů, hlavní úskalí tkví v absenci vhodné metody. Naše věda již příhodnými metodami do značné míry disponuje, ale aby skutečně odpovídaly požadavkům doby, je nezbytné stávající metody nejen aplikovat, ale rovněž analyticky prohlubovat. Cílem stati je tedy ozřejmit některé správné, ale dosud pouze zdravou intuicí uplatňované metody, dotvořit jejich teoretický základ a pokusit se je ověřit v praxi.

Budeme se zabývat kumulativně pravděpodobnostní metodou, jež je účinným nástrojem heuristiky pravděpodobných, ale jinak neověřitelných poznatků. Nejnižší fáze kumulativně pravděpodobnostní metody se prakticky neodlišují od běžných postupů vědeckého poznání jinak než výraznou cílevědomostí, pro naši progresivní vědu tolik typickou. Tzv. pravděpodobnostní indukce nás např. od obecného faktu, že v Soluni žilo mnoho Slovanů, vede k pravděpodobnému zjištění, že slovanský prvek pronikl i do národnostní struktury rodiny vysokého byzantského důstojníka. Při pravděpodobnostní dedukci lze např. z faktu, že Cyril s Metodějem hovořili slovancky a se západem sloužili slovanské věci, pravděpodobností vyvodit, že byli Slované. Při prosté pravděpodobnostní metodě, nelišící se v podstatě od tvorby pracovních hypotéz, jsou podobná zjištění řazena vedle sebe, zatímco při kumulativně pravděpodobnostní metodě jsou vrstvena na sebe tak, aby míra jejich pravděpodobnosti narůstala. Důležitým momentem naší metody je požadavek vzájemného nevylučování jednotlivých zjištění. Kupříkladu fakt, že Cyril hovořil kromě starobulharštiny rovněž hebrejsky a spolu s Metodějem obracel se západem na víru judaistické Chazary, nám v naší kumulativní řadě příliš neprospěje. Sváděl by totiž leckoho, zvláště bral-li by pak v úvahu nadprůměrný Cyrilův intelekt, k mylnému dojmu, že jmenovaný byl Žid.

Z teoretického hlediska dosud nebylo uspokojivě vloženo, kolik pravděpodobnostních zjištění o různě velké míře pravděpodobnosti nám poskytne 100 %, tzv. nezvratnou jistotu. Někteří badatelé se až dodnes zřejmě domnívají, že dvě zjiš-

tění s hodnotou 50 % či čtyři s 25 % pravděpodobností nám skýtají 100 % jistotu. Praktičnost tohoto prostého aditivního přístupu je nabíledni, otrásllo jím však poznání, že více než stoprocentní jistota neexistuje, takže z matematického hlediska vede velký počet pravděpodobnostních zjištění buď k iracionálním jistotám /větším než 100 %/, nebo naopak snižuje procento jejich pravděpodobnosti /tzv. Vášákův paradox vysokých pravděpodobností/.

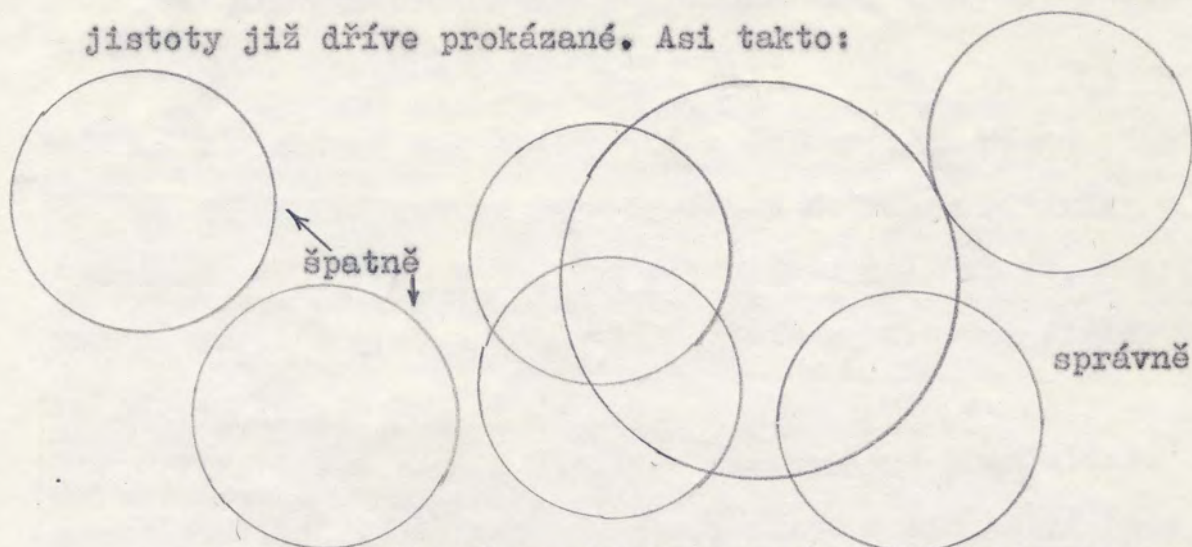
Jediným dosud známým a matematicky správným východiskem pro kumulativně pravděpodobnostní metodu se jeví pojetí 100 % jistoty jako do sebe uzavřené entity, graficky vyjadřitelné kruhem. Asi takovýmito:

= 0 % a současně 100 %

Jednotlivá zjištění, jejichž grafická podoba odpovídá různě velikým kruhovým výsečím, musí, aby byla schopna vytvořit kružnici, mít shodný rádius, rovnající se polomětu kružnice existující dosud v našich myslích, ale zatím nezvnějšněné v podobě uceleného vědeckého výkladu. Shodnost rádiusu v praxi vyvěrá ze shodnosti motivace - dosáhnout 100 % jistoty - při hledání a formulování jednotlivých pravděpodobnostních zjištění. Teprve pak můžeme prohlásit, že se skutečně pohybujeme v kruhu. Pro takto konstruovaný kumulativně pravděpodobnostní model je však bezpodmínečně

nutné, a toto je hlavním teoretickým přínosem naší práce, aby kružnice protínala anebo alespoň tangovala všechny jistoty již dříve prokázané. Asi takto:

V daném případě musí být pro nás takovýmito jistotami úplný celek všech textů a historických událostí, vázaných na osoby Cyrila a Metoděje.

Pro alespoň částečný bulharský původ Cyrila a Metoděje shromáždil E. Georgiev, opíraje se o jinak ojedinělou zmínku v tzv. Krátkém životě Cyrilově, prohlašující o Cyrilovi, že byl "původem svým Bulhar", řadu pravděpodobnostních zjištění, která lze řadit následovně:

- 1/ Matka obou bratří byla Bulharka - jmenovala se Marie, což je jméno užívané i mezi četným slovanským osídlením v okolí Soluně.
- 2/ Není vyloučeno, že i jejich otec Leon byl Bulhar, neboť v Byzanci jsou známy případy, kdy vysoké úřady zaujímaly osoby neřeckého původu.
- 3/ Rychlý vynález originální grafiky pro nějaký jazyk vyžaduje natolik hluboké znalosti jeho fonetiky, že jej nemůže učinit člověk, pro kterého není mateřštinou.

4/ Celoživotní dílo obou bratří bylo do té míry zasvěce-
no Slovanstvu, že skutečnou motivací mohl být pouze
jejich slovanský původ.

B. Dimitrov pak jako první z bulharských vědců pouká-
zal na slovanské podoby jmen Cyrila a Metoděje - "Crha" a
"Strachota", což se stalo pro celou řadu dalších /V. Georgie-
va, I. Pavlova aj./ pravděpodobnostním potvrzením slovanské-
ho původu jejich nositelů.

Tato fakta však z hlediska zdokonalené kumulativně
pravděpodobnostní metody netangují celou a kompletní řadu
jistot v celé jejich úplnosti. Např. pravděpodobnostní zjiš-
tění o původu Marie čerpáme z Krátkého života Cyrilova, ve
kterém se přitom nikterak netvrdí, že by byl Bulharem i otec
Leon. U Leona E. Georgiev vlastně dovozuje pouze neřecký pů-
vod a to na základě analogie s pramenně doloženým neřeckým
původem jiných osob, zatímco v Leonově případě prameny mlčí.
Slovanské podoby jmen Crha a Strachota existují pouze v mno-
hem pozdějších českých a z nich odvozených textech atd.

Vyvracením takovýchto detailů v uvedených pravděpodob-
nostních zjištěních přenechme oněm negativistům a agnosti-
cistům ve vědeckém světě, zmíněným na počátku naší stati. My
můžeme než konstatovat, že zde mají ulehčenou práci - uведе-
ný soubor pravděpodobnostních zjištění se totiž nevyznačuje
onou údernou logikou, pro naši metodu tak typickou.

Je třeba totiž vyjít odjinud. Připustíme-li pravděpo-
dobnost bulharského původu bratří /a jak bychom nepřipouště-
li, když se jí naopak pokoušíme dokázat/, není nám podezřelé,
že se o něm zmiňuje pouze jediný ze životopisných pramenů,
zatímco obě rozsáhlé Panonské legendy, Krátký život Metodě-

jův, Moravské legendy atd. o něm mlčí? Vysvětlení je jasné. Zřejmě bylo žádoucí skrýt cosi, co do oficiálních hagiografických materiálů nepatří!

Co tedy asi měl na mysli náš hagiograf, prohlašuje-li s takovou jistotou /a nezmiňuje se o adopci/, že se slovan-
ské manželce vysokého řeckého důstojníka narodil syn Cyril,
"původem svým Bulhar"? Bereme-li navíc v úvahu Leonovy slu-
žební povinnosti jakožto velitele námořní soluňské flotily,
spojené zajisté s častými plavbami a dlouhou nepřítomností,
stejně jako fakt, že v Soluni bylo tak mnoho Slovanů, s ni-
miž si nudící se Slovanka Marie zajisté dobře rozuměla, mů-
žeme považovat otázku Cyrilova původu za uspokojivě rozřeše-
nou. Pravděpodobnost tohoto zjištění zvyšuje - nyní již vhod-
ně uplatněný Georgievův a další kumulace shopný argument č.
3, neboť z obou bratří to byl právě Cyril, který pronikl do
tajů fonetiky jazyka své matky /a nyní víme, že i otce/ do
takové míry, že byl schopen vynálezu slovanského písma.

Proč ale tedy nenalézáme v příslušných životopisech
ani zmínku o původu Metodějově. Výzkumy naznačují, že Metoděj
se narodil pravděpodobně v rozmezí let 810-815, tedy v době
nejprudších válek byzantsko-bulharských. Je-li skutečnost
původu Cyrila, narozeného v době "třiceti mírových let" chá-
na Omurtaga /uzavřel s imperátorem mírovou smlouvu r. 816/
cudně tajena, pak případná nevěra důstojníkovy manželky v
době války /ač zajisté tušíme, na čí straně byly její sympa-
tie a komu se snadno mohla zcela žensky pomstít/ hraničí s
vlastizradou a neodvážíme se na ni pomyslet ani my.

Slovanská jména Cyrila a Metoděje nepronikla do staro-
bulharského písemnictví rovněž z výše uvedených důvodů. Jsme

tak svědky jen jedinkrát narážkou narušeného pietního vztahu pokračovatelů díla věrozvěstů k osobnosti natolik o Bulhary zasloužilé. Zvláště po schizmatu se jim pak zdál dostatečným trestem prozřetelnosti za dědičný hřích fakt, že Cyrilův hrob leží na území kaceřovaného biskupa římského. Crhu a Strachotu však znali Slované západní, zřejmě na základě informací, které po jejich území roznášel řevnivý německý klérus. Oficiálně si však němečtí preláti s těmito fakty po triumfální návštěvě obou bratří v Římě vyrukovat netroufli, aby neblamovali papeže Hadriána pro pocty, které ve své nevědomosti Cyrilovi prokázal.

Nelze však s jistotou tvrdit, že Metoděj vychází z této frapantní rodinné historie s čistým štítem. Etymologie jeho jména /či spíše pozdější přezdívky/ Strachota nebo též Strahota přinejmenším naznačuje, že o ní dobře věděl, měl strach, že skandál pronikne na veřejnost a snad i to, že v době častých očhodů hlavy rodiny /doufejme že z přinucení, neboť se jako 10-15letý výrostek nemohl protivit matčině vůli/ strahl, stážíl před domem, aby v případě nečekaného návratu nedošlo k nějakému nemilému překvapení. Tyto okolnosti pravděpodobně hluboce ovlivnily Metodějův život a staly se motivem jeho touhy po osamělé kontemplaci ve skrytu maloasijského kláštera. Škoda, že mu nebylo dopřáno ji realizovat a odvrátit svůj další neblahý osud - být za svou dávnou a omluvitelnou vinu nedospělce šikanován a ponižován těmi, kdož znali jeho tajemství. To snad se též stalo příčinou jeho dočasného uvěznění /možná souvisejícího s vydíráním/.